

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Кафедра генетики та розведення с. г. тварин ім. В.П. Коваленка

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан біолого-технологічного факультету
доцент І.О. Балабанова
“28” серпня 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ГІГІЄНА ТВАРИН

освітній рівень перший (бакалаврський)

спеціальність 204 «Технологія виробництва і переробки продукції
тваринництва»

освітньо-професійна програма «Технологія виробництва і переробки
продукції тваринництва»

факультет біолого-технологічний

2019 – 2020 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Гігієна тварин" для здобувачів вищої освіти першого освітнього рівня (бакалаврський), що навчаються за освітньою програмою «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва», спеціальністю 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва».

Розробники: к.с.-г. наук, доцент Кушнеренко В.Г.

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри Генетики та розведення с. г. тварин ім. В.П. Коваленка

Схвалено методичною комісією Біолого-технологічного факультету

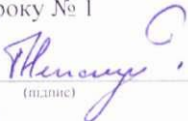
Схвалено на Вченій раді Біолого-технологічного факультету

Затверджено на Вченій раді університету

Протокол від " 28 " серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедри

" 27 " серпня 20 19 року

(підпис)

(Нежукченко Т.Л.)
(прізвище та ініціал)

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 7	Галузь знань 20 «Аграрні науки та продовольство»	Нормативна	
Змістових частин – 4	Спеціальність 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин - 165		2020-й	2020-2021-й
		Семестр	
		3-й	4-й
		Лекції	
		32 год.	18 год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	18 год.
		Лабораторні	
		30 год.	- год.
		Самостійна робота	
		83 год.	129 год.
		Індивідуальні завдання:	
		год.	
		Вид контролю: екзамен	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних - 6 самостійної роботи студента – 4,6	Освітньо-кваліфікаційний рівень: перший «бакалаврський»		

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета засвоєння студентами необхідних теоретичних знань та набуття практичних навичок для того, щоб майбутній фахівець мав високий рівень професійної підготовки, необхідний для вмілого рішення основних організаційно-господарчих питань, пов'язаних зі створенням для тварин оптимальних умов їх догляду і годівлі.

Завдання вивчення факторів зовнішнього середовища та їх впливу на здоров'я і продуктивні якості сільськогосподарських тварин

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: основні вимоги для створення оптимального мікроклімату тваринницьких приміщень для різних статевих-вікових груп сільськогосподарських тварин

вміти: методиками оцінки санітарно-гігієнічного стану тваринницьких об'єктів, методиками визначення основних показників мікроклімату тваринницьких приміщень, зоогігієнічною оцінкою умов годівлі, догляду і утримання сільськогосподарських тварин.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістова частина 1. СТАН І ГІГІЄНІЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ПОВІТРЯНОГО СЕРЕДОВИЩА

Тема 1. Предмет і завдання дисципліни гігієна тварин.

Тема 2. Фізичні властивості та газовий склад повітря, його гігієнічне Оцінювання.

Тема 3. Погода, клімат, мікроклімат тваринницьких приміщень. Гігієнічне значення газового складу повітря.

Змістова частина 2. САНІТАРНО-ГІГІЄНІЧНІ ВИМОГИ ДО ПРИМІЩЕНЬ ДЛЯ ТВАРИН

Тема 1. Санітарно-гігієнічні вимоги до планування, будівництва та експлуатації тваринницьких приміщень.

Тема 2. Гігієнічне оцінювання систем вентиляції, каналізації, освітлення та обіру приміщень.

Тема 3. Гігієнічне оцінювання систем каналізації. Переробка відходів тварин.

Змістова частина 3. САНІТАРНО-ГІГІЄНІЧНИЙ СТАН ҐРУНТУ ТА ЙОГО ЗАХИСТ ВІД ЗАБРУДНЕННЯ

Тема 1. Гігієнічне оцінювання ґрунту. Оздоровлення ґрунту.

Тема 2. Гігієна кормів і профілактика отруєнь тварин кормами.

Тема 3. Санітарно-гігієнічні вимоги до комбикормів і кормових добавок.

Тема 4. Джерела водопостачання та їх гігієнічне оцінювання.

Тема 5. Гігієна напування тварин. Гігієнічні вимоги до водопостачання тваринницьких об'єктів.

Змістова частина 4. СПЕЦІАЛЬНА ГІГІЄНА ТВАРИН

Тема 1. Гігієна великої рогатої худоби.

Тема 2. Гігієна свиней.

Тема 3. Гігієна сільськогосподарської птиці.

Тема 4. Гігієна коней.

Тема 5. Гігієна овець та кіз.

Тема 6. Гігієна кролів та хутрових звірів.

Тема 7. Гігієна бджіл.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових частин і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усьог о	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	ін д	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістова частина 1. СТАН І ГІГІЄНІЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ПОВІТРЯНОГО СЕРЕДОВИЩА.												
Тема 1. Предмет і завдання	10	2				8	7	2				5

дисципліни гігієна тварин.												
Тема 2. Фізичні властивості та газовий склад повітря, його гігієнічне оцінювання.	12	2	2			8	12		2			10
Тема 3. Погода, клімат, мікроклімат тваринницьких приміщень. Гігієнічне значення газового складу повітря.	12	2	2			8	12		2			10
Разом за змістовою частиною 1	34	6	4	-		24	31	2	4			25
Змістова частина 2. САНИТАРНО-ГІГІЄНІЧНІ ВИМОГИ ДО ПРИМІЩЕНЬ ДЛЯ ТВАРИН.												
Тема 1. Санітарно-гігієнічні вимоги до планування, будівництва та експлуатації тваринницьких приміщень.	5	2				3	11	1				10
Тема 2. Гігієнічне оцінювання систем вентиляції, каналізації, освітлення та обірву приміщень.	8	2				6	10					10
Тема 3. Гігієнічне оцінювання систем каналізації. Переробка відходів	14	2	4			8	10					10

тварин.												
Разом за змістовою частиною 2	27	6	4	-		17	31	1				30
Змістова частина 3. САНІТАРНО-ГІГІЄНИЧНИЙ СТАН ҐРУНТУ ТА ЙОГО ЗАХИСТ ВІД ЗАБРУДНЕННЯ.												
Тема 1. Гігієнічне оцінювання ґрунту. Оздоровлення ґрунту.	15	2	4	6		3	11	2	4			5
Тема 2. Гігієна кормів і профілактика отруєнь тварин кормами.	14	2	2	6		4	6	2	4			
Тема 3. Санітарно-гігієнічні вимоги до комбікормів і кормових добавок.	13	2	2	6		3	9		4			5
Тема 4. Джерела водопостачання та їх гігієнічне оцінювання.	10	2	2	6			14	2	2			10
Тема 5. Гігієна напування тварин. Гігієнічні вимоги до водопостачання тваринницьких об'єктів.	8	2	2	6			9					9
Разом за змістовою частиною 3	42	10	12	30		10	49	6	14			29
Змістова частина 4. СПЕЦІАЛЬНА ГІГІЄНА ТВАРИН.												
Тема 1. Гігієна великої рогатої худоби.	4	2				2	8	2				6
Тема 2. Гігієна свиней.	6	1				5	8	2				6
Тема 3. Гігієна сільсько-	6	1				5	7	1				6

господарської птиці.												
Тема 4. Гігієна коней.	6	1				5	7	1				6
Тема 5. Гігієна овець та кіз.	6	1				5	8	1				7
Тема 6. Гігієна кролів та хутрових звірів.	6	1				5	8	1				7
Тема 7. Гігієна бджіл.	6	1				5	6	1				5
Разом за змістовою частиною 4	40	8				32	54	9				45
Усього годин	165	32	20	30		83	165	18	18			129

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і завдання дисципліни гігієна тварин.	2
2	Фізичні властивості та газовий склад повітря, його гігієнічне оцінювання.	2
3	Погода, клімат, мікроклімат тваринницьких приміщень. Гігієнічне значення газового складу повітря.	2
4	Санітарно-гігієнічні вимоги до планування, будівництва та експлуатації тваринницьких приміщень.	2
5	Гігієнічне оцінювання систем вентиляції, каналізації, освітлення та обірву приміщень.	2
6	Гігієнічне оцінювання систем каналізації. Переробка відходів тварин.	2
7	Гігієнічне оцінювання ґрунту. Оздоровлення ґрунту.	2
8	Гігієна кормів і профілактика отруєнь тварин кормами.	2
9	Санітарно-гігієнічні вимоги до комбикормів і кормових добавок.	2
10	Джерела водопостачання та їх гігієнічне оцінювання.	2
11	Гігієна напування тварин. Гігієнічні вимоги до водопостачання тваринницьких об'єктів.	2
12	Гігієна великої рогатої худоби.	2
13	Гігієна свиней.	2
14	Гігієна сільськогосподарської птиці.	2
15	Гігієна коней.	1
16	Гігієна овець та кіз.	1
17	Гігієна кролів та хутрових звірів.	1
18	Гігієна бджіл.	1
Разом		32

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Фізичні властивості та газовий склад повітря, його гігієнічне оцінювання.	2
2	Погода, клімат, мікроклімат тваринницьких приміщень. Гігієнічне значення газового складу повітря.	2
3	Гігієнічне оцінювання систем каналізації. Переробка відходів тварин.	4
4	Гігієнічне оцінювання ґрунту. Оздоровлення ґрунту.	4
5	Гігієна кормів і профілактика отруєнь тварин кормами.	2
6	Санітарно-гігієнічні вимоги до комбікормів і кормових добавок.	2
7	Джерела водопостачання та їх гігієнічне оцінювання.	2
8	Гігієна напування тварин. Гігієнічні вимоги до водопостачання тваринницьких об'єктів.	2
Разом:		20

5. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Гігієнічне оцінювання ґрунту. Оздоровлення ґрунту.	6
2	Гігієна кормів і профілактика отруєнь тварин кормами.	6
3	Санітарно-гігієнічні вимоги до комбікормів і кормових добавок.	6
4	Джерела водопостачання та їх гігієнічне оцінювання.	6
5	Гігієна напування тварин. Гігієнічні вимоги до водопостачання тваринницьких об'єктів.	6
Разом:		30

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Повітряне середовище, його стан та гігієнічна оцінка	4
2	Вплив температури та атмосферного тиску на організм тварин	4
3	Вплив вологості повітря на організм тварин	4
4	Зоогігієнічне значення швидкості руху повітря	4
7	Зоогігієнічний контроль запиленості і бактеріальної забрудненості повітря	4
8	Гігієнічний контроль інтенсивності шуму та концентрації іонів у повітрі тваринницьких приміщень	4

9	Гігієнічне значення ґрунту та його санітарна охорона від забруднення	4
10	Хімічні та біологічні властивості ґрунту	2
11	Паспортизація джерел водопостачання. Хімічні та біологічні властивості води	2
12	Санітарна охорона водних джерел. Методи поліпшення якості, очищення і знезараження води. Стічні води, способи їх очищення, ветеринарно-санітарні правила використання стічних вод.	2
13	Гігієнічні вимоги до годівлі тварин	4
14	Методи санітарно-гігієнічної оцінки кормів	4
15	Гігієнічні вимоги до утримання великої рогатої худоби	3
16	Гігієнічні вимоги до утримання свиней	3
17	Гігієнічні вимоги до утримання овець	3
18	Гігієнічні вимоги до утримання птиці	8
19	Гігієнічні вимоги до утримання кролів та хутрових звірів	8
20	Гігієна ставового рибництва	8
21	Гігієнічні вимоги до ведення бджільництва	8
Разом:		83

7. Індивідуальні завдання

1. Розрахувати світловий коефіцієнт в приміщенні і визначити необхідну кількість ламп розжарювання (питома потужність однієї лампи 75 Вт), якщо: довжина будівлі 72м, ширина будівлі 21м засклена поверхня вікон 2,7 м², кількість аналогічних вікон 26шт. Згідно з нормативами зробити висновок, якому виду (статеві-віковій групі) тварин отриманий світловий коефіцієнт відповідає.
2. Визначити охолоджувальну здатність і швидкість руху повітря кульковим кататермометром, якщо: індивідуальний фактор кататермометру складає 571, час охолодження від 38 до 35 °С встановлено 152 секунди, температура повітря в приміщенні становить 13 °С
3. Визначити швидкість руху повітря крильчастим анемометром за умови показання приладу: початкові показання лічильника становили 1293, показання лічильника після роботи склали 1715
4. Розрахувати абсолютну і відносну вологість повітря динамічним психрометром Ассмана, визначити дефіцит насичення і точку роси, якщо: температура за "сухим" термометром становить 18,3 °С, за "мокрим" - 17,1 °С, атмосферний тиск становить 996 гПа. Зробити висновок Визначити дефіцит насичення і точку роси в повітрі приміщення за показаннями гігрометра і термометра: відносна вологість становить 75,4%, температура повітря 12,5 °С. Зробити висновок.

8. Методи навчання

Тестове завдання

Вологість фуражного зерна для зберігання не повинна перевищувати:

1. 12-14%
2. 15-17;

3. 5-10%
4. 20-25%
5. 26-30%

Комплексна контрольна робота

1. Через який час після народження, теля потрібно напоїти молозивом, год

1. 0,5	4. 2,5
2. 1,0	5. 3,0
3. 2,0	

2. Мінімальна концентрація вуглекислого газу, яка здатна зумовлювати погіршення самопочуття тварин та людей, %

1 - 0,3	4 - 1,0
2. - 0,9	5 - 3,0
3 - 4,0	

9. Методи контролю

Поточний контроль знань є органічною частиною всього педагогічного процесу і слугує засобом виявлення ступеня сприйняття (засвоєння) навчального матеріалу. Управління навчальним процесом можливе тільки на підставі даних поточного контролю. Завдання поточного контролю зводяться до того, щоб:

виявити обсяг, глибину і якість сприйняття (засвоєння) матеріалу, що вивчається;

визначити недоліки у знаннях і намітити шляхи їх усунення;

виявити ступінь відповідальності студентів і ставлення їх до роботи, встановивши причини, які перешкоджають їх роботі;

виявити рівень опанування навиків самостійної роботи і намітити шляхи і засоби їх розвитку;

стимулювати інтерес студентів до предмета і їх активність у пізнанні.

Головне завдання поточного контролю - допомогти студентам організувати свою роботу, навчитись самостійно, відповідально і систематично вивчати усі навчальні предмети.

Поточний контроль здійснюється на кожному лекційному та лабораторному занятті, та надає уявлення про темпи та ступень засвоєння знань. Тестування та вибіркове опитування відбувається на початку кожної пари.

Рубіжний (тематичний, модульний, блоковий) контроль знань є показником якості вивчення окремих розділів, тем і пов'язаних з цим пізнавальних, методичних, психологічних і організаційних якостей студентів. Його завдання - сигналізувати про стан процесу навчання студентів для вжиття педагогічних заходів щодо оптимального його регулювання. Якщо поточний контроль проводиться лише з метою діагностики першого рівня засвоєння, тобто рівня загального орієнтування у предметі, то рубіжний контроль дає можливість перевірити засвоєння отриманих знань через більш довгочасний період і охоплює більш значні за обсягом розділи курсу. Відповідно змінюється методика контролю, від студентів можна вимагати самостійної конструктивної діяльності, а також виявити взаємозв'язки з іншими розділами курсу.

Рубіжний контроль провадиться в усному й письмовому вигляді, а саме вигляді контрольної роботи, індивідуального завдання. Результати такої форми контролю зберігаються протягом року.

Однією з форм рубіжного контролю є семінар. Він має за мету мобілізувати студентів на поглиблене вивчення дисципліни. При проведенні семінарів ведеться більш невимушена бесіда, ніж на заліках та іспитах, що, природно, дає змогу

вивчити інтереси і схильності студентів, їх дійсну підготовку і встановити шляхи більш раціонального проведення навчального процесу.

Підсумковий контроль являє собою іспит студентів з метою оцінки їх знань і навиків у відповідності до моделі спеціаліста.

До підсумкового контролю належать модульні, семестрові роботи та іспит, а також залік перед іспитом. Основна мета іспиту - встановлення дійсного змісту знань студентів за обсягом, якістю і глибиною і вміннями застосовувати їх у практичній діяльності.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота																		Іспит	Сума
Змістовна частина №1			Змістовна частина № 2			Змістовна частина № 3					Змістовна частина № 4								
T1	T2	T3	T1	T2	T3	T1	T2	T3	T4	T5	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7		
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	38	100

T1, T2 ... T7 – теми змістовних частин.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

Методичні рекомендації до проведення лабораторних занять з дисципліни "Гігієна тварин" для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти третього року навчання денної форми. Спеціальність 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва». Освітньо-професійна програма «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва». Факультет біолого-технологічний. – НМВ ДВНЗ «ХДАУ», 2020. – 47 с.

Методичні рекомендації. Для самостійної роботи з дисципліни "Гігієна тварин". Для студентів біолого - технологічного факультету. За спеціальністю 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва». Херсон – 2020 – 41с.

Методичні рекомендації. Для лабораторних робіт з дисципліни "Гігієна тварин" Для студентів біолого - технологічного факультету. За спеціальністю 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва». Херсон – 2020 – 47с.

Методичні рекомендації. Тестові завдання для контролю знань з дисципліни "Гігієна тварин" на теми: «Санітарно-гігієнічне значення ґрунту, води, кормів та годівлі тварин». Для студентів біолого - технологічного факультету. За спеціальністю 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва». Херсон – 2020 – 12с.

Методичні рекомендації. Тестові завдання для контролю знань з дисципліни "Гігієна тварин" на теми: «Стан повітряного середовища». Для студентів біолого - технологічного факультету. За спеціальністю 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва». Херсон – 2020 – 18с.

12. Рекомендована література

Базова

1. Гігієна тварин /М.В.Демчук, М.В.Чорний, М.П.Високо́с, М.О.Захаренко. За ред. М.В.Демчука. – Харків: Еспада, 2006. - 517с
2. Гігієна тварин /М.В.Демчук, М.В.Чорний, М.П.Високо́с, Я.С.Павлюк; За ред. М.В.Демчука. - К.: Урожай, 1996. - 384с.
3. Практикум для лабораторно-практичних занять з гігієни тварин. /Високо́с М.П., Чорний М.В., Захаренко М.О.. - Харків: Еспада, 2003. - 218с.
4. Гігієна тварин: Практикум /В.В.Демчук, Й.В.Андрусишин, Є.С.Гаврилець та ін.; За ред. М.В.Демчука. - К.: Вид-во "Сільгоспосвіта". 1994. – 328с.
5. Довідник з гігієни сільськогосподарських тварин /М.С.Борщ, В.П.Мазуренко, В.В.Красій. - К.: "Урожай", 1991. - 232с.
6. Ходанович Б.В. Проектирование и строительство животноводческих объектов. -М.6 Агропромиздат; 1990. - 255с.
7. Зоогігієна і профілактика захворювань сільськогосподарських тварин /І.Ф.Храбустовський, В.К.Чернуха, І.О.Калашнік. за ред І.Ф.Храбустовського і В.К.Чернухи. - К.: Урожай, 1981. - 224с.
8. Зоогигиенические нормативы для животноводческих объектов /Г.К.Волков, В.М.Репин, В.И.Большаков. Под ред. Г.К.Волкова. - М.: Агропромиздат, 1986 - С.5-250
9. Справочник по гигиене сельскохозяйственных животных /Сост. А.П.Онегов. - М.:Россельхозиздат, 1984 - С.8-270
10. Довідник з технології та менеджменту в тваринництві /За ред. проф. Ю.Д.Рубана. - Харків: Еспада, 2002. - С.5-421

11. Юрков В.М. Микроклимат животноводческих ферм и комплексов. - М.: Россельхозиздат. 1985. - С.31-172

Допоміжна

12. Довідник зооінженера /За ред. М.І.Машкіна. - К.: Урожай. 1989. - С.237-249
13. Рубан Ю.Д. Скотарство і технологія виробництва молока та яловичини. - Харків: Еспада, 2002. - С.319-540
14. Федоровский Н.П. Гигиена сельскохозйственной птицы с основами ветеринарии. - М.: Колос, 1989. - С.85-176
15. Пономаренко Н.Н., Черный Н.В. Коневодство. - Харьков: Эспада, 2001. - С.183-242
16. Савченко И.Л., Благодатный В.Н. Охрана среды от загрязнения отходами животноводства. - К.: Урожай, 1986. - С.5-67
17. Нормы технологического проектирования предприятий крупного рогатого скота ОНТП 1-89. - М.: Колос, 1989. - С.3-75
18. Свинарські підприємства ВНТП-СГіП-46-2.94. – К., 1994. – 65с.
19. Нормы технологического проектирования звероводческих и кролиководческих ферм. ОНТП 3-83. - М.: Колос, 1983. - С.3-28
20. Нормы технологического проектирования овцеводческих предприятий. ОНТП 5-85. - М.: Колос, 1985. - С.3-34

13. Інформаційні ресурси

Офіційний WEB-сайт МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

